

EL TEMPS

Any 1860. Al desert de les Palmes es fa sobtadament de nit durant uns minuts. De fet, no tan sobtadament: es tracta d'un eclipsi total de Sol que provoca una franja de penombra –i després de foscor completa– que travessa la part nord de la península. Un científic valencià es troba allà, fent fotografies. Es diu Josep Montserrat Riutort.

Havia nascut a València el 1814 i a la universitat de la seva ciutat va estudiar medicina. Però després d'ampliar estudis a París es va dedicar a la química. Va ser catedràtic de química general a València des del 1847 i també impartí la docència a altres institucions. Però la seva influència positiva va anar més enllà de la branca científica que havia triat, ja que esdevingué rector de la Universitat. Des d'aquest lloc va reforçar les instal·lacions per a la recerca i docència científiques. A més de reformar el laboratori de química, va millorar el Museu d'Història Natural i el Jardí Botànic.

Com a químic, va fer altres aportacions destacades: sintetitzà substàncies que feien servir els metges, com el cloroform, potencià les anàlisis d'aliments i va col·laborar amb la indústria. Però en el camp internacional la fama li va venir aquell dia del 1860, al desert de les Palmes.

Josep Montserrat, fotògraf d'eclipsis

Xavier Duran, *escriptor i periodista científic*

Malgrat el seu nom, aquest desert de la Plana Alta té extensos alzinars i pinedes. El 1694 els carmelitans s'hi instal·laren i bastiren un convent que anomenaren desert, per indicar la vida eremítica que volien portar-hi. El cas és que Montserrat havia estat un dels primers de realitzar fotografies a tot l'estat i per això va ser designat per l'Observatori Astronòmic de Madrid com a membre d'un dels dos equips que havien de prendre imatges del Sol aprofitant l'eclipsi. Així ho havia demanat un prestigiós astrònom italià, Pietro Angelo Secchi, que, entre altres coses, volia comprovar les seves teories sobre les protuberàncies solars –aquestes grans erupcions, objecte de polèmica científica en aquell temps–.

Des de l'ermita de Nostra Senyora del Carme, Montserrat va fer catorze fotos, cinc de les quals durant els tres minuts que durà l'eclipsi total. La importància d'aquestes imatges va ser destacada per Secchi, que així pogué demostrar inequívocament que les protuberàncies s'originaven en el Sol.

Durant uns anys, les publicacions científiques feren constar que Montserrat havia estat l'autor de les fotografies, però amb el temps es va fixar la idea que l'autor havia estat el mateix Secchi. Montserrat va ser també l'encarregat de prendre imatges d'un altre eclipsi de Sol, el 1870. I, ja en un altre àmbit, encara va poder veure com el 1880 es creava el Laboratori Químic Municipal de València, que ell havia demanat insistentment per detectar l'adulteració d'aliments i altres problemes sanitaris. Va morir un any després, el 1881. I si poca cosa es pot fer, és retornar-li els mèrits fotogràfics que han quedat per a Secchi, ja que és ben trist que fins i tot a casa nostra sigui tan desconeguda la figura d'una persona que va fer tant per la renovació de la ciència al País Valencià.

“A més de renovar els estudis de química a València i de promoure la relació d'aquesta ciència amb la medicina i la indústria, Josep Montserrat va ser l'autor d'unes fotografies molt importants durant un eclipsi de Sol el 1860”